

ОГРАНИЧЕЊЕ ПРЕДМЕТА ПОСТУПКА ЗА РАСПРАВЉАЊЕ ЗАОСТАВШТИНЕ ПРЕД СУДОМ ДРЖАВЕ ЧЛАНИЦЕ - ПРИМЕНА ЧЛ. 12 ЕУ УРЕДБЕ О НАСЛЕЂИВАЊУ

Војин Чекрлић*

У предстојећем раду се бавимо појединим аспектима примене члана 12 Уредбе ЕУ бр. 650/2012 Европског Парламента и Већа о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и аутентичних исправа у материји наслеђивања и о Европском сертификату о наслеђивању. Аутор, пре свега, анализира, начелну оправданост његовог увођења, а затим и поједина питања која се тичу могућности његове ефикасне примене. Посебна пажња је посвећена анализи претпоставки за примену члана 12, чија апстрактна формулација у одређеним аспектима може да представља проблем за судове држава чланица приликом доношења одлуке да не одлучују о расподели делова заоставштине који се налази на територији треће државе. Након тога ће бити речи и о утицају ограничења предмета поступка пред судом државе чланице на остваривање принципа јединствене заоставштине успостављеног самом Уредбом о наслеђивању, праћене хипотетичким примером и могућим предлогом решења проблема цепања заоставштине, на начин на који неће нарушити координацију са правним системима трећих држава.

Кључне речи: Уредба о наслеђивању, члан 12, ограничење предмета поступка, трећа држава, принцип јединствене заоставштине, цепање заоставштине.

* Студент докторских студија на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу; контакт: vcekrlic562011@gmail.com

1. УВОД

Доношењем Уредбе ЕУ бр. 650/2012 Европског Парламента и Већа о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и аутентичних исправа у материји наслеђивања и о Европском сертификату о наслеђивању¹ (у даљем тексту Уредба о наслеђивању или само Уредба), извршено је координисање различитих правних поредака држава чланица, под окриљем принципа јединствене заоставштине, како би се постигла међународна хармонија у одлучивању (Ђорђевић и Мешкић, 2016) поводом наследноправних односа са елементом иностраности на подручју ЕУ. Међутим, у случају када наследноправни однос има везе и са неком трећом државом која притом полаже права на контролу квалитета одлучивања суда државе чланице о расправљању заоставштине на њеној територији, неопходно је, ради доследности принципа, таква правила узети у обзир и проширити координацију између држава чланица и на дотичне треће државе. Стога је европски законодавац предвидео правило које даје могућност надлежном суду државе чланице да ограничи поступање у погледу одлучивања о расподели дела заоставштине у корист суда треће државе у којој дотична одлука не би била призната (чл. 12 Уредбе о наслеђивању). Међутим, упркос начелној оправданости овог правила, апстрактна формулација члана 12, тешкоће у утврђивању критеријума за његову примену, а нарочито предвиђање правила да суд процењује поменуте критеријуме само на предлог учесника поступка, а не по службеној дужности, у великој мери доводи у питање ефикасност правила о ограничењу предмета поступка из члана 12, што ће бити предмет посебне анализе у раду. Такође, у наведеним околностима које представљају услов за ограничење предмета поступка пред судом државе чланице долази до потенцијалног нарушавања механизма за остваривање принципа јединствене заоставштине, тако да је неопходно посветити посебну пажњу питању како координацију између правног поретка државе чланице и треће државе и принцип јединствене заоставштине применом члана 12 довести у неопходни склад. Међутим, пре него што се осврнемо на саме механизме примене члана 12 Уредбе о наслеђивању, у

¹ Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession, *OJ L 201*, 27.7.2012.

наредним редовима ћемо се, имајући у виду основне принципе на којима се Уредба заснива, позабавити оправданошћу конституисања правила о ограничењу предмета поступка суда државе чланице са аспекта начела чије доследно остварење треба да обезбеди, конкретно начела координације правних система држава чланица и трећих држава.

2. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ УРЕДБЕ И УЛОГА ЧЛ. 12 У ЊИХОВОМ ОСТВАРЕЊУ

С обзиром на чињеницу да се материјална наследна права држава чланица битно разликују по многим питањима, правила о надлежности варирају у различитим државама, одлуке донете у једној држави се не признају аутоматски у другој држави, јавила се велика потреба за униформним регулисањем свих наведених међународноприватноправних аспеката наследноправних односа (Петровић, 2010). Тим поводом је 2009. године сачињен Предлог, а 2012. године и Уредба о наслеђивању која се односи на надлежност, меродавно право и признање и извршење одлука донетих поводом наслеђивања, као и на креирање европског сертификата о наслеђивању (Pamboukis, 2017). Овако донета Уредба о наслеђивању треба да, унификацијом правила која се односе на наслеђивање са елементом иностраности у оквиру Европске Уније, обезбеди међународну хармонију у одлучивању о расправљању заоставштине, правну сигурност и предвидивост у погледу тога који ће суд бити надлежан за расправљање заоставштине, које ће право бити меродавно тим поводом, што ће, између осталог, омогућити да и оставилац успешно планира расподелу заоставштине која ће бити у складу са његовом последњом вољом (Popescu, 2014).

Као основни принцип на коме ће се темељити Уредба о наслеђивању законодавац је успоставио принцип јединствене заоставштине (више о принципу јединствене заоставштине вид. Варади и др., 2012; Dutta, 2009), према коме ће суд државе чланице о заоставштини оставиоца расправљати у целини, примењујући једно меродавно право тим поводом.² Поред тога, како би се у потпуности обезбедила ефикасна примена овог принципа кроз усклађивање правила о надлежности и о

² Вид. чл. 21-23 Уредбе о наслеђивању.

меродавном праву,³ творци Уредбе о наслеђивању су потенцијални проблем цепања заоставштине настојали да неутралишу предвиђањем истог критеријума за одређивање меродавног права и међународне надлежности за расправљање заоставштине, који се манифестује у држави уобичајеног боравишта оставиоца у моменту смрти (Lagarde, 2015). Тако је основно правило за надлежност предвиђено у члану 4 Уредбе, где стоји да ће суд државе чланице у којој је оставилац у моменту смрти имао уобичајено боравиште бити надлежан да расправља његову заоставштину у целини,⁴ док је у чл.21, ст.1, такође, прописано да ће меродавно правно за расправљање заоставштине бити право оне државе у којој је оставилац у моменту смрти имао своје уобичајено боравиште.⁵ Наведени паралелизам између правила о надлежности и меродавном праву, као основа *Gleichlauf* теорије (Живковић и Станивуковић, 2006), представља основни механизам за остваривање принципа Уредбе о наслеђивању. То значи да ће у наведеном случају суд државе уобичајеног боравишта оставиоца бити надлежан за расправљање целокупне заоставштине, и да ће примењивати право своје државе као меродавно, што, осим остварења принципа јединствене заоставштине, води најцелисходнијем и најефикаснијем решењу, ако имамо у виду да се у области наслеђивања процесна и материјална правила међусобно преплићу у бројним аспектима и да је стога неопходно обезбедити њихову усклађену примену (Ramboukis, 2017). На овај начин се, осим остварења принципа јединствене заоставштине, обезбеђује и координација између правних поредака држава чланица и, следствено, међународна хармонија у одлучивању у наследним стварима са елементом иностраности на подручју ЕУ.

Међутим, проблем са механизмом који почива на *Gleichlauf* теорији лежи у томе што се њиме принципи Уредбе о наслеђивању, па и координација између различитих правних система, могу остварити у свом пуном сјају само *на нивоу ЕУ* (тј. између држава чланица), и то чак ни на том нивоу у потпуности, ако узмемо у обзир да су Енглеска, Данска и Ирска одбиле чланство у Уредби, те се са аспекта Уредбе сматрају трећим

³ Супротно решење је предвиђено у нашем праву, вид. чл.30 и чл.71-73 Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља (ЗРСЗ), *Сл. лист СФРЈ*, бр. 43/82 и 72/82 - *испр.*, *"Сл. лист СРЈ"*, бр. 46/96 и *"Сл. гласник РС"*, бр. 46/2006 - *др. закон*.

⁴ Вид. чл. 4 Уредбе о наслеђивању.

⁵ Вид. чл.21, ст.1 Уредбе о наслеђивању.

државама.⁶ Наиме, у ери превелике развијености и брзине саобраћаја људи и капитала на глобалном нивоу, не можемо се ослањати само на претпоставку да се одређени правни однос или случај ограничава само на ниво регионалне интеграције као што је ЕУ. То значи да, уколико је наследноправни случај повезан са неком трећом државом или неком од наведене три државе (на пример, уколико се имовина оставиоца налази на територији такве државе), а према правилима Уредбе постоји надлежност суда државе чланице, судови треће државе могу, полажући право да одлучују у таквом случају (најчешће по основу правила о искључивој надлежности) (Papououlos, 2017a), одбити да признају и изврше одлуку суда државе чланице, обесмишљавајући притом примену Уредбе о наслеђивању и принципе на којима се она заснива. Следствено, као последица непризнања одлуке домаћег суда у трећој држави, водиће се нов оставински поступак за расправљање дела заоставштине пред њеним судом, што може довести до постојања различитих одлука о истој ствари, стварајући притом озбиљну правну несигурност.

Због проблема ове врсте који могу настати уколико је случај повезан са трећом државом чинило се неопходним установљавање правила којим би се омогућило суду државе чланице да, примењујући правила Уредбе, узима у обзир и правила треће државе у којој одлука донета под окриљем Уредбе треба да настави свој правни живот и испуни своју сврху. Такво правило је формулисано у члану 12, где стоји да, уколико заоставштине оставиоца садржи и делове који се налазе на територији треће државе, суд државе чланице пред којим се расправља заоставштине може, на захтев једног од учесника оставинског поступка, одлучити да не расправља о дотичним деловима уколико се може очекивати да одлука тог суда у погледу њих неће бити призната или извршена у тој трећој држави.⁷ На овај начин је Уредбом предвиђена могућност ограничења поступка пред судом државе чланице онда када би строга примена правила на којима се заснива принцип јединствене заоставштине могла довести у питање принцип координације између правних поредака државе чланице и трећих држава (Вуопати, 2016a). На основу формулације наведеног члана Уредбе можемо запазити да, иако се ради о делу Уредбе посвећеном надлежности, предмет ограничења у члану 12 није сама надлежност суда државе чланице, већ *предмет поступка* пред њим (Radoja, 2019). Јер,

⁶ Вид. рецитале 82 и 83 Уредбе о наслеђивању.

⁷ Вид. чл.12, ст.1 Уредбе о наслеђивању.

домаћи суд иницијално има надлежност да расправља о заоставштини у целини, само одлучује да не доноси одлуку о расподели одређених делова заоставштине (*limitation of proceedings*) (Odersky, 2015; Panopoulos, 2017a; Buonaiuti, 2016a), из разлога које ћемо посебно обрадити.

С друге стране, иако ограничење предмета поступка у складу са чланом 12 доноси предности као корективни фактор претераном проширивању надлежности судова држава чланица Уредбе о наслеђивању и омогућује координацију са правним системима трећих држава, обезбеђујући притом и правну сигурност (Panopoulos, 2017a), наведено правило успостављено чланом 12 је и предмет критика теорије. Поред схватања која негирају уопште потребу за установљавањем оваквог правила (Dutta, 2013), постоје становишта према којима је правило о ограничењу поступка, премда начелно оправдано, дискутабилно са аспекта ефикасности његове примене, имајући у виду апстрактнију и флексибилнију формулацију члана 12. Такође, и у случајевима успешне примене оваквог правила, потребно је водити рачуна да се не наруши принцип јединствене заоставштине, уколико се допусти да о једном делу заоставштине решава суд државе чланице, а о другом суд треће државе. Овим питањима ћемо се детаљније позабавити у следећем поглављу рада који се тиче примене правила о ограничењу поступка.

3. ПРИМЕНА ЧЛ. 12 УРЕДБЕ О НАСЛЕЂИВАЊУ

Као што смо већ закључили, нужни и основни услов за примену члана 12 Уредбе се огледа у постојању велике вероватноће да се одлука суда државе чланице донесена у погледу расправљања дела заоставштине који се налази у трећој држави неће моћи признати или извршити у дотичној трећој држави. Притом, законодавац не прописује изричито које су то околности у којима се одлука суда државе чланице неће признати у трећој држави, већ је суду остављена слобода у погледу процене околности конкретног случаја које оправдавају примену одредбе члана 12 (Buonaiuti, 2016a). Међутим, поред тог параметра, свакако су вредни пажње и захтев за постојањем дела заоставштине на територији треће државе и потреба да странке дају предлог за доношење одлуке надлежног суда државе чланице о ограничењу поступка, због чега ћемо се посебно осврнути и на њих. Оно што је свакако на почетку битно истаћи јесте правило да до ограничења поступка пред судом државе чланице

применом члана 12 долази само када је надлежност заснована за расправљање целокупне заоставштине, без обзира на то што се неки њен део налази у трећој држави. До заснивања овакве надлежности може доћи применом основног правила о надлежности из члана 4, по основу критеријума последњег уобичајеног боравишта оставиоца,⁸ или применом правила о супсидијарној надлежности из члана 10, става 1, по основу комбинације критеријума места налажења дела заоставштине и критеријума држављанства оставиоца, односно, супсидијарно, на основу претпоследњег уобичајеног боравишта оставиоца у држави чланици ако је постојало у оквиру периода од пет година који претходи покретању оставинског поступка.⁹ То даље значи да примени чл. 12 нема места уколико су се створили услови за примену чл.10, ст.2, односно за заснивање надлежности суда државе чланице само за део заоставштине који се у њој налази, а не и за онај који се, нпр, налази у другој држави чланици или трећој држави (Panopoulos, 2017a). Сама суштина ограничења предмета поступка је у томе што суд државе чланице, поседујући надлежност за поступање у одређеној наследној ствари, доноси одлуку да не одлучује у одређеном њеном делу у случају наступања околности предвиђених Уредбом о наслеђивању.

Предмет дискусије може бити питање да ли се чл.12,ст.1 може применити и када је надлежност суда државе чланице заснована на основу избора учесника из чл.5 Уредбе или по нужди из чл.11. У првом случају, с обзиром на чињеницу да суд разматра потребу за применом члана 12 само на захтев учесника, могло би се смарати да би примена наведеног члана у случају пророгације надлежности била нелогична, јер се сматра да су учесници имали већ приликом пророгирања надлежности могућност да о овоме одлуче. Имајући ово у виду, њихов пропуст да пророгационим споразумом регулишу ово питање би се тумачио као прећутно одрицање од права да захтевају од надлежног суда да ограничи своју надлежност за расправљање дела заоставштине који се налази у трећој држави (Panopoulos, 2017a). Међутим, сматрамо да је такво становиште престога и да би требало дозволити учесницима да, када сазнају за основ за ограничење поступања, упркос споразуму улажу приговор за примену чл.21,ст.1 до момента упуштања у меритум ствари, јер је то у складу са циљем чл.12 и са интересима самих учесника

⁸ Вид. чл. 4 Уредбе о наслеђивању.

⁹ Вид. чл. 10, ст.1 Уредбе о наслеђивању.

(вид. Ђорђевић, 2020). У другом случају, свакако не постоји формална сметња да дође до примене чл.12,ст.1 онда када је суд државе чланице *forum necessitates*. Међутим, одредбом чл.11 законодавац покушава да избегне ускраћивање правде (*denial of justice*), где учесницима не би било омогућено да траже ефективну заштиту својих права и интереса у трећој држави (Panopoulos, 2017в; Buonaiuti, 2016г). Пошто је по правилу у питању држава у којој се налази какав део заоставштине, у таквим околностима би било неспојиво са наведеним циљевима да суд државе чланице, применом члана 12, препусти одлучивање о расправљању дела заоставштине суду треће државе у којој се тај део налази, а пред којим би немогуће било покренути или водити оставински поступак.¹⁰

3.1. Претпоставке за примену члана 12 Уредбе о наслеђивању

Анализирајући услове за примену члана 12 Уредбе о наслеђивању, посебно ћемо се осврнути на елементе који се односе на утврђивање места налажења дела заоставштине, ограничавање надлежности суда државе чланице на захтев једног од учесника, као и услов да је суд државе чланице проценио да се евентуална његова одлука у погледу дела заоставштине који се налази у трећој држави неће у дотичној признати.

3.1.1. Место налажења дела заоставштине у трећој држави

Као што смо успели да приметимо, нужни услов за примену члана 12 и ограничење предмета поступка пред судом државе чланице у погледу одређеног дела заоставштине у корист суда треће државе јесте да се наведени део налази управо у тој трећој држави. Такође, сматраће се да је наведени услов испуњен без обзира на то да ли се ради о покретној или непокретној имовини, као и без обзира на вредност тог дела заоставштине у односу на остатак оставинске масе (Buonaiuti, 2016а). Такво решење је предвиђено и приликом формулисања правила о супсидијарној надлежности суда државе чланице за расправљање целокупне или дела

¹⁰ Panopoulos тврди да суд приликом примене чл.11 може да одређује опсег своје надлежности и да, следствено, у току саме примене овог члана разматра и да ли ће његова одлука имати ефекта у трећој држави. Стога и неће засновати нужну надлежност за расправљање дела заоставштине у трећој држави где његова одлука не би била призната. Вид. Panopoulos, 2017а.

заоставштине, конституисаног у члану 10 Уредбе.¹¹ Такође, приликом одређивања да ли се одређена имовина налази у држави чланици истиче се потреба за аутономном квалификацијом према европским стандардима, узимајући у обзир схватања националних права држава чланица (Panopoulos, 2017b), како би се створили аутономни и универзални правни појмови који ће налазити доследну и обавезну примену у свим државама чланицама (Ђорђевић и Мешкић, 2016). Тиме ће се свакако избећи ситуација у којој, због примене различитих критеријума, различите државе чланице сматрају да се одређена ствар налази на њиховој територији, и обрнуто. Међутим, овакав приступ може дати позитиван резултат само у оквирима примене Уредбе између држава чланица, не и у односу са трећим државама (Buonaiuti, 2016b). У ситуацији када се одређени део заоставштине налази на територији треће државе, поново се јавља проблем одређивања критеријума по коме ће се вршити квалификација места налажења дотичне ствари. Тада може доћи до ситуације у којој суд државе чланице, сходно свом праву, сматра да се ствар налази на територији државе чланице, док би суд треће државе, невезан Уредбом о наслеђивању, могао да заузме став да се иста та ствар налази на територији те државе услед различитости критеријума за одређивање места налажења ствари. Аутономна квалификација у овом случају не би била од нарочите помоћи приликом решавања проблема, тако да надлежни суд државе чланице мора одлучити који од два критеријума ће однети превагу, аутономно постављени критеријум, или критеријум права треће државе. Анализирајући дух и смисао одредбе члана 12, који налаже да се надлежни суд државе чланице стави у положај суда треће државе приликом оцењивања да ли би његова одлука у погледу одређеног дела била призната у трећој држави, склони смо ставу да би надлежни суд требало да се стави у исти положај и приликом оцене чињеница од којих зависи да ли ће његова одлука бити призната у тој држави. То значи да би надлежни суд државе чланице свакако треба да узме у обзир и схватање права треће државе поводом одређивања места налажења дела заоставштине, јер би у супротном био обесмишљен основни циљ одредбе члана 12 уколико се одлука надлежног суда државе чланице не би признала у трећој држави која користи другачије критеријуме за одређивање места налажења ствари (Уп. Panopoulos, 2017a).

¹¹ Вид. чл. 10, ст. 1 и 2 Уредбе о наслеђивању.

3.1.2. Ограничење поступка на захтев једног од учесника

Следећи услов је доста дискутабилан са аспекта исправности и ефикасности решења предвиђеног у члану 12. Наиме, уколико је важно остварити циљеве утемељене чланом 12, као што је принцип координације правних поредака, између осталог и правних поредака држава чланица и трећих држава, онда би природно било предвидети решење којим се намеће обавеза надлежног суда државе чланице да по службеној дужности утврђује став права треће државе поводом признања његових одлука у тој држави. То би једино било у потпуности у складу са једним од крајњих циљева међународног приватног права, где би се обезбедило да одлука донета у спору са елементом иностраности добије свој живот и ван граница државе која ју је донела, или бар да се избегне њено непризнавање препуштајући њено доношење суду друге државе у коме и треба да произведе крајње дејство (Варади и др., 2012). Међутим, творац Уредбе није поступио у складу са наведеним схватањем и предвидео је могућност ограничења предмета поступка пред судом државе чланице на захтев једног од учесника, најчешће у форми приговора (Panopoulos, 2017a). Поред тога, у ставу 2 истог члана је предвиђена могућност да учесници ограниче опсег деловања надлежног суда државе чланице и у складу са правилима *lex fori*, што ће имати практичну примену у ситуацијама које нису покривене чл.12, ст.1 (Panopoulos, 2017a).

Што се тиче тренутка у поступку до кога је потребно уложити приговор, не постоји јасно одређено правило, што је и логично ако имамо у виду да формулација члана 12 дозвољава могућност коришћења различитих критеријума за процену непризнања одлуке суда државе чланице у трећој држави. Следствено, сам тренутак до кога се приговор мора поднети зависи од могућности спознаје разлога за поменуто одбијање признања, што зависи од врсте таквог разлога (Panopoulos, 2017a). Међутим, како је у пракси најчешћи разлог за одбијање признања одлуке суда државе чланице постојање искључиве надлежности суда треће државе за расправљање непокретне заоставштине која се у њој налази, где се претпоставља да учесници за то већ знају, логично је да ће се од њих већ при самом упуштању у оставински поступак очекивати да истакну наведени разлог уколико желе примену члана 12 (Panopoulos, 2017a). Према не постоји јасно одређено правило о релевантном

тренутку за улагање приговора, могло би се, као у одређивању тренутка за оспоравање надлежности засноване на споразуму учесника из чл.5 и чл.7 (Buonaiuti, 2016в),¹² аналогно применити становиште Суда правде у контексту правила о надлежности Брисел I Уредбе (Queirolo, 2016), и дозволити учеснику у оставинском поступку право да улаже приговор за ограничење предмета поступка на основу чл.12 Уредбе о наслеђивњу до упуштања у меритум расправљања заоставштине (Panopoulos, 2017а).

Главни проблем са предвиђањем оваквог услова за примену члана 12 Уредбе лежи у томе што, не обавезујући суд да по службеној дужности испитује могућност за неодлучивање о појединим деловима заоставштине, може довести да његова одлука не буде призната у релевантној трећој држави у којој треба да се изврши, што ће се сигурно десити уколико се испуни најчешћи критеријум, тј. да право треће државе предвиђа искључиву надлажност својих судова за расправљање дела заоставштине (по правилу непокретности) на својој територији (Buonaiuti, 2016а).

3.1.3. Процена одбијања признања одлуке суда државе чланице од стране суда треће државе

Како би обезбедио суду довољну ширину у одлучивању о примени члана 12, законодавац није конкретизовао критеријуме који ће бити релевантни за процену могућности признања његове одлуке у трећој држави и, следствено, доношење одлуке да не одлучује у погледу имовине која се налази на територији треће државе. То даље значи да, начелно, у обзир долазе сви критеријуми за признање, односно непризнање одлуке суда државе чланице која се односи на део заоставштине у трећој држави, а које предвиђа право треће државе (Buonaiuti, 2016а). Међутим, премда су сви критеријуми начелно једнаки, постоји значајна разлика у њиховом практичном значају, који се манифестује у могућности суда државе чланице да их са сигурношћу утврди и употреби као основ за ограничење поступања у погледу дела заоставштине.

Тим поводом се као најсигурнији и најчесталији критеријум појављују правила треће државе о надлежности њених судова за расправљање одређеног дела заоставштине која се по правилу лако утврђују, јер су експлицитно уређена законодавним актима те земље, или судском

¹² Вид. чл. 9 Уредбе о наслеђивању.

праксом, уколико се ради о земљи која припада англосаксонском правном систему (Buonaiuti, 2016a). У теорији има неколико типова решења која се односе на питања надлежности. Према једном, најстрожем решењу, страни суд не може да буде надлежан ако у у датом спору може да суди и домаћи суд, што значи да је заправо свако правило о надлежности те државе правило о искључивој надлежности. Према другом решењу правила о директној надлежности су изједначена са правилима о индиректној надлежности, што значи да ће се признати надлежност страног суда само ако је заснована на критеријумима на којима би се могла засновати и надлежност домаћег суда (принцип билатерализације) (Варади и др., 2012). Треће, уједно и најлибералније и најприхваћеније решење, јер највише олакшава признање, јесте решење по коме ће се признати надлежност страног суда у сваком случају, осим ако је страни суд поступао у ствари за коју је предвиђена искључива надлежност домаћег правосуђа.¹³ С обзиром на чињеницу да је за примену члана 12 Уредбе о наслеђивању неопходно постојање каквог дела заоставштине на територији треће државе, најчешћи критеријум за процену одбијања признања одлуке у трећој држави и ограничење надлежности суда државе чланице јесте постојање одредбе права треће државе којом се предвиђа искључива надлежност њених судова за расправљање непокретне заоставштине која се налази на њеној територији (Radoja, 2019; Panopoulos, 2017a), што је решење које, на пример, предвиђа и наше право, као право евентуалне треће државе.¹⁴ То значи да би надлежни суд државе чланице требало да увек одустане од одлучивања у погледу непокретног дела заоставштине који се налази на територији треће државе ако, на захтев било ког од учесника, утврди да право треће државе прописује искључиву надлежност својих судова за расправљање дотичне непокретности, те да, следствено, одбија признање одлукама судова других држава донетим у погледу исте ствари (Załużski, 2016). Међутим, проблем који проистиче из формулације члана 12, а који је истакнут раније у поглављу, лежи у ситуацији када странке не поднесу захтев за ограничењем поступка пред надлежним судом државе чланице, јер том суду није наметнута обавеза да по службеној дужности утврђује критеријуме за непризнавање његове одлуке у трећој држави, (Panopoulos, 2017a) што доводи то тога да очигледан и недвосмислени

¹³ Овакво решење предвиђа и наше право, вид. чл.89 ЗРСЗ.

¹⁴ Вид. чл. 71-73 ЗРСЗ.

разлог за одбијање признања одлуке суда државе чланице од стране суда треће државе остане игнорисан.

Међутим, осим наведеног критеријума за процену признања законодавац је оставио простора за разматрање и осталих потенцијалних критеријума које поставља право треће државе, као што су, на пример, одсуство реципроцитета, постојање правноснажне одлуке суда треће државе у истој ствари, правила треће државе о литиспенденцији, супротност одлуке суда државе чланице са јавним поретком треће државе... (Papououlos, 2017a). Нужни услов који мора бити испуњен јесте тај да се неки од тих критеријума могу са извесним степеном сигурности утврдити док поступак пред надлежним судом државе чланице још траје, што представља знатно тежи задатак за поменути суд, са неизвеснијим исходом (Buonaiuti, 2016a). Даље, да већ тешки задатак буде још тежи и неизвеснији, потребно је утврдити да се домаћа одлука неће признати баш у делу који се односи на део заоставштине који се налази у трећој држави (Buonaiuti, 2016a). За неке од услова, као што је повреда процесних начела треће државе, посебно контрадикторност и повреда права на одбрану, успешност процене испуњености овог критеријума зависи од стадијума поступка пред домаћим судом. Наиме, повреда права на одбрану се по правилу и најчешће поистовећује са испуњеношћу услова у погледу правила достављања тужбе, позива или решења којим се покреће поступак и странка позива на рочиште (Дика и др., 1991). Такве видове повреде процесних правила права треће државе није тешко утврдити уколико је поступак пред судом државе чланице у поодмаклој фази. Међутим, извесна и тачна процена повреде осталих процесних правила и начела права треће државе у даљем току поступка је за домаћи суд готово немогућа, те практично има веома малу вредност приликом доношења одлуке о ограничењу поступања у корист надлежности суда треће државе (У том смислу вид. Петровић, 2009), нарочито ако прихватимо решење у погледу већ поменутог ограничења рока за подношење приговора за примену чл.12, ст.1. Поврх тога, сама чињеница да домаћи суд, приликом процене наведених критеријума, мора да се стави у положај суда треће државе, у складу са схватањима правног система те државе који се често размимоилазе са принципима Уредбе, неизмерно компликује проблем вредновања услова за примену овог члана. С друге стране, олакшавајућа околност је да су судови држава чланица дужни да поштују наведена процесна начела на основу Европске

конвенције за заштиту људских права и основних слобода¹⁵ и Повеље Европске Уније о фундаменталним правима¹⁶, на коју упућује и сама Уредба о наслеђивању,¹⁷ па се стога може начелно очекивати висок ниво њиховог задовољења који ће по правилу задовољити критеријуме и права релевантне треће државе.

Такође, сличан ризик постоји и приликом процене испуњености услова који се односе на усклађеност одлуке суда државе чланице са јавним поретком треће државе у којој се налази део заоставштине. И тада од стадијума поступка пред домаћим судом зависи квалитет могућности за исправну и прецизну процену признања одлуке у трећој држави. Што је поступак више одмакао, то учесници имају више могућности да примете постојање и испуњеност наведених критеријума. Такође, од саме ситуације зависи да ли је повреда подобна да буде примећена раније или касније у поступку. На пример, чињеница да надлежни суд државе чланице расправља о заоставштини која се налази у трећој држави и која треба бити додељена преживелом истополном супружнику оставиоца може већ у раној фази поступка да буде примећена ако је јасно да право треће државе у којој се дотични део заоставштине налази не признаје истополне бракове, те би наведена одлука домаћег суда била у супротности са јавним поретком треће државе (Buonaiuti, 2016a). Суд државе чланице може имати извесних проблема са јавним поретком трећих држава чији се правни системи заснивају на још традиционалнијим моралним схватањима од забране истополних бракова. На пример (Хипотетички пример, са минималном корекцијом, преузет из Papououlos, 2017a), уколико се ради о оставиоцу, оцу двоје деце, сина и ћерке, који од имовине има две куће приближне вредности, једну у држави чланици и једну у својој родној земљи, и притом у време смрти има уобичајено боравиште у држави чланици, за расправљање целокупне заоставштине ће, на основу члана 4 Уредбе, бити надлежан суд те државе чланице, а на основу члана 21 ће се примењивати право исте државе чланице као меродавно. С обзиром на то да се ради о законском наслеђивању, јер оставилац није сачинио тестамент, по правилу ће се

¹⁵ Вид. чл. 6, ст. 1, European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as amended by Protocols Nos. 11 and 14, 4 November 1950, ETS 5, <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3b04.html>, посећена 20. 10. 2019.

¹⁶ Вид. чл. 47 Charter of Fundamental Rights of the European Union, *OJ C 326*, 26.10.2012.

¹⁷ Вид. рецитал 81 Уредбе о наслеђивању.

куће поделити сину и ћерки на једнаке аликвотне делове. Међутим, надлежни суд, на приговор сина, може одлучити, на основу члана 12, ст.1 Уредбе, да не расправља у погледу куће која се налази у родној земљи оставиоца, проценивши да евентуална његова одлука не би била призната у тој земљи због супротности са њеним јавним поретком, јер према праву те земље право на наслеђивање нема ћерка. Следствено, домаћи суд ће само кућу у држави чланици поделити на два једнака дела, док ће другу препустити на решавање суду треће државе. Потоњи суд ће ту непокретност свакако доделити сину, што на крају и даље оставља сина и ћерку у неравноправан положај, где син добија $\frac{3}{4}$, а ћерка $\frac{1}{4}$ укупне заоставштине. Проблем до кога долазимо применом члана 12 у оваквој ситуацији се манифестује у томе што суд државе чланице, настојећи да се координира са правом треће државе, поступа у супротности са сопственим јавним поретком, у овом случају са принципом једнакости полова. Као једно решење које би могло да доведе до правичног крајњег резултата, који неће повредити јавни поредак државе чланице, истиче се ситуација у којој суд државе чланице, у складу са својом дискрецијом,¹⁸ може одлучити да не примени члан 12 и одлучи о расподели заоставштине у целини, тако што ће ћерки доделити целу кућу у држави чланици, а сину целу кућу у родној очевој земљи (о деоби наследства вид. Ђурђевић, 2017). Тада, премда оваква одлука неће имати дејство у дотичној трећој држави у погледу непокретности у њој која по правилу ионако иде сину, свакако ће имати дејство у погледу непокретности у држави чланици која је додељена ћерки, што значи да ће у укупном салду син и ћерка бити једнако намирени (Papopoulos, 2017a). Такође, суд државе чланице може и применом члана 12 и ограничењем предмета свог поступања да, расправљајући само део заоставштине у држави чланици, исти додели ћерки у целини, имајући у виду целокупну заоставштину и готово извесно решење суда треће државе којим би он доделио другу непокретност сину. Овим методом ћемо се више позабавити у делу рада који се бави утицајем правила о ограничењу предмета поступка на потенцијално цепање заоставштине у случају фрагментарног одлучивања о њеном расправљању.

Вредна је помена и критика упућена широкој примени члана 12 Уредбе, где се тврди да суд државе чланице не треба да узима у обзир

¹⁸ Вид. чл.12,ст.1, Уредбе о наслеђивању, где се за надлежни суд предвиђа могућност, а не обавеза да ограничи сопствену надлежност у случају остварења прописаних претпоставки.

критеријуме који нису обухваћени правилима Уредбе о наслеђивању, јер би у том случају ишао ван њеног опсега (Panopoulos, 2017a). Типичан пример који се истиче у прилог аргументацији наведеног става јесу правила о литиспенденцији, или правила *res iudicata*, која се односе само на поступке пред судовима држава чланица¹⁹ и одлуке држава чланица које треба признати пред неком од њих.²⁰ Међутим, такво схватање не би било у складу са смислом и духом члана 12, јер се суштина његове примене огледа у стављању суда државе чланице на место суда треће државе и коришћењу критеријума које предвиђа право треће државе, а не само критеријуме које предвиђа Уредба о наслеђивању, с обзиром на то да трећа држава није њоме везана. Уосталом, иако не би користио правила Уредбе за ограничење свог поступања, суд државе чланице може користити правила националног права, што се може приметити из одредбе чл.12, ст.2, којом је дата могућност странкама да ограничавају опсег поступања суда државе чланице на основу његових правила *lex fori*,²¹ и онда када нису испуњени услови за примену чл.12, ст.1 (Buonaiuti, 2016a).

3.2. Утицај примене чл.12 на принцип јединствене заоставштине

У претходним редовима смо се позабавили претежно могућностима суда државе чланице да, услед превише апстрактне и флексибилне формулације чл.12, уопште утврди са довољним степеном сигурности да ли постоји довољно јасан критеријум за ограничавање предмета поступка у погледу дела заоставштине у корист суда треће државе у којој се дотични део налази, не доводећи у питање последице успешне примене овог правила. Међутим, чак и у ситуацијама у којима би се могла успешно применити одредба чл.12,ст.1, на основу јасно утврђених критеријума, долази до могућности настајања другог проблема начелне природе, на који судови држава чланица не смеју остати неми. Наиме, уколико се одређени део заоставштине оставиоца налази у трећој држави, па, уз испуњење осталих услова, дође до примене члана 12 и ограничење поступка у погледу доношења одлуке поводом наведеног дела заоставштине, долазимо до ситуације у којој се иста заоставштина расправља пред судовима различитих држава. С обзиром на то да суд

¹⁹ Вид. чл. 17 Уредбе о наслеђивању.

²⁰ Вид. чл. 40 Уредбе о наслеђивању.

²¹ Вид. чл.12, ст.2 Уредбе о наслеђивању.

сваке државе примењује у поступку сопствено међународно приватно право, односно колизионе норме, долази до опасности фрагментарног одлучивања о заоставштини и могућности да се на исту примени више меродавних права (Buonaiuti, 2016a). Следствено, суштинска опасност која вреба као последица оваквог одлучивања јесте појава противречних и неправичних материјалноправних резултата која не би желело ни једно меродавно право када би се примењивало у целисти на расправљање целокупне заоставштине (Ђорђевић и Мешкић, 2016), као и решења која су у супротности са последњом вољом оставиоца, заштићеном самом Уредбом (Pamboukis, 2017).

Наведена ситуација би свакако одударала од принципа јединствене заоставштине установљене Уредбом о наслеђивању, према коме је суд државе чланице надлежан да расправља о заоставштини у целини, примењујући притом једно меродавно право на целокупну заоставштину. На пример (у том смислу вид. и Ђорђевић, 2010), уколико би оставилац било лице које је, имајући уобичајено боравиште у држави чланици у моменту смрти, тестаментом оставило сину непокретност која се налази у држави чланици, а ћерки непокретност исте вредности у трећој држави, суд државе чланице би, на основу члана 4 Уредбе, без обзира на то био надлежан да расподели заоставштину у целини, примењујући притом право сопствене државе као меродавно. Међутим, правом треће државе у којој се налази непокретност намењена ћерки је предвиђена искључива надлежност њених судова да расправљају непокретну заоставштину која се налази на њеној територији, те ће бити одбијено признање одлуке домаћег суда у делу који се односи на ту некретнину. Свестан ове чињенице, а на предлог ћерке оставиоца, домаћи суд може одлучити да не расправља о тој непокретности и да спроведе последњу вољу оставиоца само у погледу куће која се налази на територији државе чланице. Уколико би се доследно и аналогно применило схватање према коме суд о делу заоставштине за који је надлежан одлучује као да се ради о целокупној заоставштини (Ђорђевић, 2010), домаћи суд би, одлучујући о расподели непокретности на њеној територији коју је оставилац оставио сину у целини, применио правила о нужном наследном делу и ћерки, као нужном наследнику, доделио изванредан део некретности намењене сину. С друге стране, суд треће државе у чију је корист предмет поступка пред домаћим судом ограничена ће, примењујући другачије меродавно право - *lex rei sitae*, које у овом случају не предвиђа право на нужни део, целу непокретност на својој територији, сходно тестаменту, доделити ћерки.

Коначан резултат ове деобе, као што можемо закључити, иде у корист ћерке која добија и непокретност и нужни део од друге непокретности, што свакако не одговара последњој вољи оставиоца, нити је у складу ни са једним од два меродавна права према чијим законским одредбама би се заоставштина поделила деци на једнаке делове.

На основу овог примера видимо да остваривање циљева међународног приватног права и саме Уредбе о наслеђивању, који се огледају у међународној сарадњи и координацији правних система, како између држава чланица, тако и између њих и трећих држава, може имати за цену нарушавање принципа јединствене заоставштине на коме се заснива Уредба. То се манифестује у цепању заоставштине које проузрокује противречне и неправичне резултате, где, како видимо у примеру, син добија мање него што би требало („правна празнина“ или „недостатак норми“), док ћерка добија више него што би требало („кумулација норми“) (Ђорђевић и Мешкић, 2016). Овим поводом се поставља питање како решити насталу ситуацију, како на генералном плану поново успоставити равнотежу која би постојала када би се једно право примењивало на целокупну заоставштину, тј. када не би било фрагментарне примене права државе чланице и треће државе.

Од велике помоћи може бити схватање према коме је, да би дошло до ограничења предмета поступка у погледу одлучивања о деловима заоставштине у трећој држави, неопходно да се ради о одлуци којом се врши неко конкретно располагање том имовином које би произвело непосредне ефекте на њу, те због тога трећа држава не дозвољава признање и извршење такве одлуке (Buonaiuti, 2016a). Није, дакле, довољно да се одлука домаћег суда само односи на тај део заоставштине тако што га узима у обзир приликом урачунавања наследних делова (Buonaiuti, 2016a). Следствено, пошто само узимање у обзир поменутог дела заоставштине не улази у услове за ограничење предмета поступка, то би даље могло да значи да суд државе чланице, иако се одриче могућности да одлучује о расподели имовине у трећој држави која не признаје његову одлуку, може и даље да такву имовину узима у обзир приликом одлучивања о расподели остале имовине, односно утврђивања и прорачунавања удела сваког од наследника, нарочито нужних делова. Следствено, сваки наследни део ће се прорачунавати у односу на целокупну заоставштину (укључујући и делове за које се искључује одлучивање суда државе чланице), а не само у односу на онај део у погледу кога суд државе чланице расправља, само што се одлука о

наслеђивању неће директно односити на располагања имовине у трећој држави у погледу које је ограничено поступање у смислу члана 12 (Buonaiuti, 2016a). Овде ипак треба имати у виду да се ради о ограничењу поступка (*limitation of proceedings*), а не искључењу надлежности (више о искључењу надлежности вид. Дика и др., 1991) суда државе чланице да расправља део заоставштине, што му дозвољава да у расподели одређених њених делова увек има у виду целокупну заоставштину. Даље, надлежни суд државе чланице, како би спречио наступање нежељеног неједнаког третмана у случају фрагментарног расправљања заоставштине, мора да узме у обзир и резултате одлучивања суда треће државе у погледу имовине која се налази у њој и за коју је, у конкретном случају, искључиво надлежан. Овакав поступак је могуће спровести само уколико је поступак пред судом треће државе окончан и донета одлука чији се резултати узимају у обзир. Међутим, уколико је поступак пред судом треће државе у току, или није ни покренут, онда надлежни суд државе чланице мора да утврди претпостављени, антиципативни резултат одлучивања који би постојао да је суд треће државе већ поступао у датој ствари и донео одговарајућу одлуку (Ђорђевић, 2010). На тај начин, тј. узимањем у обзир резултата одлучивања суда треће државе као чињеницу у оквиру диспозиције меродавне наследноправне норме приликом њене примене, долази се до правичног материјалноправног резултата (Ђорђевић, 2010) којим се поштовање принципа координације између правних поредака не нарушава принцип јединствене заоставштине.

4. ЗАКЉУЧАК

Неопходност увођења правила о ограничењу поступка пред судом државе чланице се огледа у томе што је примена Уредбе о наслеђивању без њега делотворна и у складу са свим принципима на којима се заснива само унутар правног подручја држава чланица. Тек формулисањем правила о ограничењу поступка Уредба добија инструмент који ће упућивати суд да приликом доношења одлуке о расправљању заоставштине обрати пажњу и уважи став и права треће државе у којој треба та одлука вероватно да се изврши и настави свој правни живот. Тада принцип координације између правних поредака и међународна хармонија у одлучивању добијају свој пунији смисао. Јер, суштина ових принципа лежи у креирању механизма за неутралисање ограничења у

међународном правном промету узрокованих разликама у решењима правних система различитих држава са којима конкретни правни однос са елементом иностраности има додирних тачака. Зато би било парадоксално и супротно првобитном циљу наведених принципа уколико би Уредба о наслеђивању, као механизам неутралисања ограничења међународног промета и разлика између држава, у том свом настојању била селективна и недоследна, и ограничавала своју примену само на државе чланице, не узимајући у обзир права трећих држава које су релевантне у околностима конкретног случаја. Због тога је правило у члану 12 Уредбе као идеја веома значајно и, као такво, предмет наклоности аутора овог рада.

Међутим, извесна критика овог правила се може упутити са аспекта могућности за његову ефикасу практичну примену. Пре свега, исувише флексибилна и апстрактна формулација чл.12, ст.1, имајући за иницијални циљ стварање шире могућности за ограничење већ Уредбом исувише широко постављене надлежности суда државе чланице, може довести управо супротних резултата. Видели смо да је, због тешкоће у утврђивању критеријума за процену непризнавања одлуке домаћег суда од стране суда треће државе, као и због колизије између јавних поредака државе чланице и дотичне треће државе, често мало вероватно применити правило о ограничењу надлежности са довољним степеном сигурности у успех. Следствено, као најчешћи критеријум за процену непризнавања домаће одлуке у трећој држави, уједно и за примену чл.12, ст.1 Уредбе, истиче се критеријум постојања искључиве надлежности судова треће државе да расправљају непокретности које се налазе на њиховој територији, а притом улазе у састав заоставштине о којој расправља суд државе чланице. То је разлог више да суд државе чланице утврђује могућност признања сопствене одлуке у трећој држави по службеној дужности, а не на предлог једног од учесника, како је то предвиђено у одредби чл.12. Стога се може упутити сасвим легитимна критика постојања таквог услова за примену наведене одредбе, имајући у виду значај ограничења надлежности за остварење принципа координације правних система државе чланица са трећим државама, који се може довести у питање уколико одлука суда тим поводом зависи од самих учесника.

Коначно, имајући у виду поменути и кроз рад већ довољно елаборирани значај примене правила о ограничењу предмета поступка суда државе чланице, потребно је и потенцирати да сама успешна

примена члана 12, премда решавајући проблем координације између различитих правних поредака, ствара нови проблем, који доводи у питање остварење другог фундаменталног принципа Уредбе о наслеђивању – принципа јединствене заоставштине, где се, услед примене различитих меродавних права на различите делове заоставштине, долази до противречних и неправичних материјалноправних резултата. Потенцијално игнорисање принципа јединствене заоставштине применом члана 12 би свакако требало сматрати недопустивим, јер би, осим што се ради о нарушавању фундаменталног циља постављеног самом Уредбом о наслеђивању, оно било у супротности са савременим концептом МПП-а у коме законодавац и судија не смеју остати индиферентни поводом материјалноправних резултата примене меродавног (меродавних) права, онда када би они били неправични или противречни. Уосталом, нарушавање јединственог расправљања заоставштине није изоловано, већ се одражава и на друге принципе као што су правна сигурност и предвидивост, где ни оставиоцу није омогућено да са поузданошћу планира расподелу своје имовине, нити су наследници сигурни у погледу начина на који ће заоставштина бити распоређена и колики ће бити њихов део. Зато би суд државе чланице, користећи флексибилност чл.12, ст.1, требало да ограничи одлучивање у погледу расподеле дела заоставштине која се налази у трећој држави, а о осталим деловима да расправља узимајући у обзир целокупну заоставштину, као и резултате одлучивања суда треће државе у погледу имовине која се налази у њој, како би могао да помири принципе координације правних поредака и јединствене заоставштине, чиме ће се потпуније моћи остварити главни циљеви Уредбе о наслеђивању.

ЛИТЕРАТУРА

- Buonaiuti, F. M. (2016). Article 12: Limitation of proceedings, In A. C. Caravaca, A. Davì, H.P. Mansel (Eds.). *The EU Succession Regulation: A Commentary* (pp.209-220). Cambridge University Press. (Buonaiuti, 2016a).
- Buonaiuti, F. M. (2016). Article 10: Subsidiary Jurisdiction. In A. C. Caravaca, A. Davì, H.P. Mansel (Eds.). *The EU Succession Regulation: A Commentary* (pp.186-198). Cambridge University Press. (Buonaiuti, 2016b).
- Buonaiuti, F. M. (2016). Article 9: Jurisdiction Based on Appearance. In A. C. Caravaca, A. Davì, H.P. Mansel (Eds.). *The EU Succession Regulation: A Commentary* (pp.186-198). Cambridge University Press. (Buonaiuti, 2016b).

- Buonaiuti, F. M. (2016). Article 11: Forum necessitates. In A. C. Caravaca, A. Davì, H.P. Mansel (Eds.). *The EU Succession Regulation: A Commentary* (pp.199-208). Cambridge University Press. (Buonaiuti, 2016r).
- Charter of Fundamental Rights of the European Union, *OJ C 326, 26.10.2012.*
- Дика, М., Кнежевић, Г., Стојановић, С. (1991). Коментар Закона о међународном приватном и процесном праву, Београд.
- Dutta, A. (2009). Succession and Wills in the Conflict of Laws on the Eve of Europeanisation, *Rabels Zeitschrift fuer auslaendisches und internationales Privatrecht*, vol. 73, no. 3, 547-606.
- Dutta, A. (2013). Novo међународно насљедно право Европске уније - прво читање Уредбе о насљедном праву, *Nova pravna revija*, 2/2013, Сарајево, 9-22.
- Ђорђевић, С., Мешкић, З. (2016) Међународно приватно право – општи део. Крагујевац – Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Институт за правне и друштвене науке.
- Ђорђевић, С. (2010). О проблемима некоординираног расправљања заоставштине једног лица у различитим правним порецима. У С. Бејатовић (ред.). *Правни систем Србије и стандарди ЕУ и Савета Европе*, књ. 5, (стр.377-399). Крагујевац: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Институт за правне и друштвене науке.
- Ђорђевић, С. (2020). Some Remarks on Prevention and Resolution of Positive Jurisdiction Conflicts between Croatian (Member State) and Serbian Courts in Cross-Border Succession Cases – From Croatian (EU) and Serbian Point of View. *Pravni Vjesnik God. 36 Br. 2*, 25-49.
- Ђурђевић, Д. Б. (2017). Институције наследног права, Београд: Универзитет у Београду – Правни факултет, Центар за издаваштво и информисање.
- European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as amended by Protocols Nos. 11 and 14, 4 November 1950, ETS 5, <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3b04.html>, посећена 20. 10. 2019.
- Lagarde, P. (2015). Introduction. In U. Bergquist, et al. (Eds.) *EU Regulation on Succession and Wills: Commentary*, (pp. 20-38). Köln: Otto Schmidt KG.
- Odersky, F. (2015). Article 12: Limitation of proceedings. In U. Bergquist, et al. (Eds.) *EU Regulation on Succession and Wills: Commentary*, (pp. 91-93). Köln: Otto Schmidt KG.
- Pamboukis, H. P. Introductory Remarks on Regulation No 650/2012 of 4 July 2012 on succession. In H. P. Pamboukis (ed.). *EU Succession Regulation No 650/2012: Commentary* (pp. 1-13) Athens: Nomiki Bibliothiki.
- Panopoulos, G. (2017). Article 12: Limitation of proceedings, In H. P. Pamboukis (Ed.). *EU Succession Regulation No 650/2012: Commentary* (pp.161-168). Athens: Nomiki Bibliothiki. (Panopoulos, 2017a).

- Panopoulos, G. (2017). Article 10 – Subsidiary jurisdiction. In H. P. Pamboukis (Ed.). EU Succession Regulation No 650/2012: Commentary (pp.145-153). Athens: Nomiki Bibliothiki. (Panopoulos, 2017б).
- Panopoulos, G. (2017). Article 11 – Forum necessitates. In H. P. Pamboukis (Ed.). EU Succession Regulation No 650/2012: Commentary (pp.154-160). Athens: Nomiki Bibliothiki. (Panopoulos, 2017в).
- Петровић, М. (2010). Меродавно право за наслеђивање према предлогу Уредбе ЕУ. У С. Бејатовић (ред.). Правни систем Србије и стандарди ЕУ и Савета Европе, књ. 5 (359-376). Крагујевац : Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Институт за правне и друштвене науке.
- Петровић, М. (2009). Ограничење међународне судске надлежности – одабрана питања, Крагујевац.
- Popescu, D. A. (2014). Guide on international private law in successions matters. Onești: Magic Print.
- Queirola, I. (2016). Jurisdiction in Succession Matters: General Rules and Choice of Court. In . S. Bariatti, I. Viarengo, F.C. Villata (Eds.). Towards The Entry Into Force of the Succession Regulation: Building Future Uniformity Upon Past Divergencies (pp.337-374). Milan: University of Milan.
- Radoja, K. (2019). Odstupanja od načela jedinstva nasljeđivanja u Uredbi EU-a o nasljeđivanju, *Pravni vjesnik : časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku*, Vol. 35 No. 2, 49-65.
- Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession, *OJ L 201*, 27.7.2012.
- Варади, Т., Бордаш, Б., Кнежевић, Г., Павић, В. (2012) Међународно приватно право, Београд.
- Zaňucki, M. (2016). New Revolutionary European Regulation On Succession Matters. Key Issues And Doubts, *Revista de Derecho Civil*, vol. III, núm. 1, 165-176.
- Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља, *Сл. лист СФРЈ*", бр. 43/82 и 72/82 - испр., "Сл. лист СРЈ", бр. 46/96 и "Сл. гласник РС", бр. 46/2006 - др. закон.
- Живковић, М., Станивуковић, М. (2006). Међународно приватно право – општи део, Београд.

*Abstract***LIMITATION OF PROCEEDINGS BEFORE MEMBER STATE'S COURTS IN SUCCESSION MATTERS – APPLICATION OF THE ARTICLE 12 OF THE EU SUCCESSION REGULATION**

In the following paper we are dealing with certain application aspects regarding the article 12 of Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession. The author's primary concern is to analyze the justification of its constitution in principle, and then to deal with certain issues regarding the possibility of its effective application. Particular attention is paid to interpreting the conditions underlying the application of the article 12, whose abstract formulation can, in certain aspects, represent a problem for the the member state courts upon their decision not to administrate assets of the estate located in a third country. Moreover, there will be a word as regards to the influence that limitation of proceedings before member state courts has on realization of the principle of unity of succession established by the Succession Regulation, which will be followed by hypothetical example and a suggestion of a possible solution concerning scission of succession, one that would not disrupt the coordination with the third country legal orders.

Key words: Succession Regulation, article 12, limitation of proceedings, third country, the principle of unity of succession, scission of succession